

Tonca iz lonca.

8

o se je Tonca tako tiščal v hruški in je še zamižal in si ni upal gledati, je zaslišal po travi drsajoče korake. Bil je prepričan, da prihaja Bog in da bo zdaj po njem. Tiho tiho je bil in upal, da ga Bog išče na tleh, kjer je obležal mrtev. Tam pod peskom ga ne najde, na hruško pa ne bo pogledal. Kdo si more misliti, da zna tak pritlikavček že plezati. In da more splezati že na hruško. Nobeden, tudi Bog ne. Samo če je šel skozi vas in povedal, da gre njega soditi, bi mu kak otrok izdal, da zna plezati. Če drugi ne, tisti, ki ga je žgačkal, da je padel na tla in se udaril na čelo.

Tedaj se je hruška pri tleh zamajala in se vsa stresla, da so medenke padale z vej na travo.

»Zdaj je prišel Bog,« je pomislil Tonca. »in bi me rad stresel s hruške, da bi me postavil na levo stran in me sodil!«

Neznanski strah ga je obšel in šele zdaj se je spomnil, da Bog vse ve in vse vidi in se mu ne more nihče skriti.

»Zdaj pa je vseeno, ali mežim ali gledam. Boga pa bi le rad videl, preden me pahne od sebe. Tudi če je hud.«

In je odprl oči in pogledal izza veje na tla.

Skoraj bi bil od veselja zakričal.

Pod hruško ni bil Bog, bila je »Gozdulja, ki je pobirala v vrečo medenke, katere je bila stresla raz drevo.

»Joj, če bi prišla zdaj mama, to bi jo!« je pomislil Tonca in opazoval izza rogovile, v kateri se je tiščal, tatinsko starko, ki so ji medenke tako dišale. »Seve, zob nima, škrba je, medenke pa so mehke. Zdaj ko so zrele, se raztopijo v ustih kakor maslo... Da bi le Črnina ne imela s seboj, bi jo že prestrašil in odgnal. Še na vrečo bi pozabila, tako bi šla!«

In je gledal, kje bi bil Črnin. Pod hruško ga ni bilo. Pred hišo ga tudi ni bilo nikjer videti. Pa je lajal že tako blizu!

»Hihihi, dobre bodo medenke. Samo enkrat sem potresla, pa jih je toliko padlo, da bo skoraj polna vrečica. Dobro, da sem nagnala Črnina domov. Doma naj mi varuje koč, da se kdo ne priklati vanjo in ne bo videl vseh mojih skrivnosti in jih ne vzame. Če bi mi vzel tisto stekleničico, v kateri imam dragocene kapljice prečudne vodice, ki me dela nevidno, ne vem, kaj bi potem napravila. Še tako si jih ne upam prevečkrat rabiti, da bi mi ne pošle. In potem tista večja stekleničica. V njej imam vodico za sanje, ki spreminja tudi v resnici vse, v kar hočem. Tudi brez te vodice bi težko izhajala. Črnin mi je oboje prinesel. Kakor je peklenski, ne vem, če bi ovolhal še kje kaj takega. Dobre bodo te medenke, dobre! Bolj so slatne kakor vse, kar pričaram. Hihi, kar se spraji in speče na peklenski žerjavici ali dozori ob peklenskem ognju, ne more biti sladko, kakor bi želela. Preveč, preveč je sladko. Spočetka mi je bilo všeč, odkar me je zdražil oni potepaški človek, ki je prišel od te hiše, mi pa nič kaj več ne tekne. Zato sem prišla, da se založim s Poloninimi medenkami. O, to bo huda, ko pride in bo videla, kako sem ji otresla hruško! No, gruntaričina njiva je daleč in videla sem, da bodo do večera težko poželi. Ne bo je še. Tudi Tona ne pride pred večerom. Videla sem ga oddaleč v gozdu, kako podira bukve. Le kje imata

tistega Tonca iz lonca? Toliko sem slišala o njem, videla ga pa še nisem. Poskušala sem ga na vse načine privabiti v gozd s svojimi čari, a vse je odpovedalo. Tisti popotni mora biti z njim v zvezi in ga varuje. Močnejše čarovnije mora poznati, kakor jih imam jaz. Črnin se ga je bal, zato mislim, da je tudi meni pristudil vse presladke jedi, ki si jih pričaram . . . Vrečica še ni polna. Še enkrat bo treba potresti!»

Tonca je zvedel več, kakor je želel. Črnina se mu ni bilo treba več bati. Tudi Gozdulje ne. Saj je sama povedala, da mu nič ne more. Tisti stekleničici bi pa imel rad. O, zdaj ve zanje! Ko bo spet sam doma, jo kar lepo ubere po stezi proti gozdu in bo oprezoval, kdaj čarovnice ne bo v njeni koči. Pa Črnin tudi ne bo smel biti kje blizu. Lajati bi začel in potem bi se Gozdulja vrnila in ga zgrabila in kdo ve, kaj bi naredila z njim.

Hruška se je spet zamajala in se stresla močnejše kakor prej.

Tonca je hotel zakričati in prestrašiti Gozduljo, da bi zbežala, pa se je prestrašil sam tako močno, da mu je zmanjkalo besede. Roke so se mu razklenile, in omahnil je z veje in padal z druge na drugo in naposled telebnil kakor je bil dolg in širok prav pred nos Gozdulji, ki se je bila že sklonila in hitela pobirati medenke.

To pot ni bil več mrtev. Saj je bil že enkrat, kako naj bo v drugič, ko je človek, ki samo enkrat umre! Debelo je pogledal Gozduljo, ona njega pa še bolj debelo.

Tonca iz lonca? Pa s hruške je priletel! Vsi zeleni in rdeči in črni, ne, kdo bi pričakoval kaj takega? »Ali si se kaj udaril?« ga je hripavo vprašala, da bi se je bal.

Tonca se je res bal, pa ne njenega hripavega glasu, onih zelenih in rdečih in črnih se je bal. Oči in ušesa je zatisnil, da bi jih ne videl in ne slišal, če bi prišli.

»Ali si gluhi? Odgovori!« je silila vanj.

Odmaknil je ročice z oči, ušesa pa je le še tiščal. Debelo je še naprej buljil v starko in si mislil, kako je prav, da ga je vprašala, če je gluhi. Seveda mora biti gluhi. Delati se mora gluhega pa govoriti tudi ne sme. Tonca že ve zakaj. O, neumen pa ni! Če bi slišal in bi govoril, bi se Gozdulja spomnila, kaj je govorila, in bi se bala, da izda, kar je slišal. Zato mora biti gluhi in nem. Pa če gozdulja ve, da je prej slišal in govoril? Gotovo so ji to povedali, če ga ni še sama slišala. Nič ne de, tako se je udaril, da je ob sluh in govor. Možgane si je pretresel. Saj ga je mama večkrat svarila, naj ne pleza visoko. Če bi padel, bi si pretresel možgane in potem ne bi več mogel govoriti in tudi slišati ne bi več mogel.

»Ušesa tišči, gotovo se je tako udaril, da ne sliši!« je pomislila Gozdulja, mu odmaknila roki in ga na ves glas vprašala, če sliši.

Nič ni odgovoril, samo buljil je vanjo z odprtimi usti, v katerih je valil jezik, kakor bi hotel govoriti.

»Tudi govoriti ne more! Seve, seve, tak padec. Možgane si je pretresel. Nikdar več ne bo slišal ne govoril. Kaj naj napravim? Ali naj ga pustim tukaj? Ne kaže. Polona ne bo dala miru, dokler ne izve, kdo ji je tresel hruške, in potem bo vedela, da sem jaz vsega kriva. Vso vas spravi pokonci in še duhovnega poišče, da bi šel z ljudmi nadme, z blagoslovljeno vodo in s svojimi črnimi bukvami. S seboj ga vzamem, pa naj bo potem, kar hoče. Nikamor ga ne izpustim. Črninu povem, da ga mora čuvati. Pa se lahko tudi zgodi, da domov še maral ne bo. No, potem bi imela vsaj družbo, za katero ne bi nihče izvedel, ker si ne upa živa duša v mojo kočo.«

Tako je govorila sama s sabo Gozdulja in pohitela, da je pobrala vse medenke, potem pa je prijela Tonca, ki je še vedno ležal v travi. Ni bil mrtev, a vstati ni maral. Naj ga le dene v vrečo k medenkam. Lačen je že in jedel jih bo. Saj ne bo slišala. In njihove so. Nič ne bo kradel, nič ne bo imel greha. Kradeš, če vzameš ali izmakneš kaj, kar ni tvoje. To je prepovedano, to se ne sme. Greh je. Medenke pa so očkove in mamine in kar je očkovo in mamino, je tudi njegovo. Svoje pa smeš vzeti. Zato bo lahko jedel medenke. Nič ne bo greh. Samo oni štirje grehi mu ostanejo, pa če je Bog iz usmiljenja pozabil nanj in ga še ni poklical pred sodbo, se bo že še tako kesal, da mu popolnoma odpusti. In potem ga mogoče celo postavi na desno stran in pridejo angeli in ga odnesejo v nebesa, kjer mu bodo ponujali same kolače in potice in še boljše reči. Angeli ga bodo gotovo bolj rahlo držali, kakor ga drži Gozdulja. Hu, kako trde roke ima! Same kosti so jih. Da bi ga že izpustila iz svojih krempljev! Črne hudobe morajo imeti take prste, ki so pravi kremplji. Skozi obleko čuti trde nohte. Če bi prišla kje na golo, bi se mu zasadili v meso in tekla bi kri. Gotovo si jih nikdar ne poreže, da je bolj strašna, če iztegne roko. O, da bi ga le izpustila, pa naj ga dene kamorkoli. Tako ne vzdrži več dolgo. Zakričati bi moral!...

Kakor bi bila Gozdulja slišala Tončevo željo, ga je spustila v vrečo na medenke. Hvaležno jo je pogledal in se grgraje oglasil kakor otrok, ki ne more še govoriti, a bi rad nekaj povedal. Ker se je zraven še smehljaj, je bila starka prepričana, da je revček zadovoljen.

Malo boš potrpel v temi! Vrečo moram zavezati, ker drugače ne spravim medenk domov. Tako, vidiš! Mislim, da ga hruške ne bodo zmečkale. Rekla bi mu, naj se drži pri vrhu, pa kaj, ko ne sliši! Bo že kako. Če ga pa medenke zmečkajo, ga vržem Črninu, naj ga požre, kakor je njegove bratce, ki jih je Polona skrivaj zakopala, ko jih je Tona pomendral.

Tako je še momljala Gozdulja, potem pa vzela vrečo v naročje. Z desno roko jo je držala k sebi, z levo pa jo je tiščala pri vrhu tako, da bi imel Tonca dovolj prostora. Pogledala je še okoli na desno in levo, če je kdo ne vidi. Nikogar ni bilo nikjer. Tako je želela, ko je šla od doma. Saj je zato zadelala votline oči oni lobanji, ki jo ima obešeno na notranji strani vrat. O, njeni čari še pomagajo, še so močni kljub onemu popotnemu!

Tonca v vreči se je čudil, kako hitro hodi. Skozi vrečevino je le nekaj videl. Hiša in hruška sta že izginili, tudi vasi ni bilo več videti. V vreči se je s starko že bližal gozdu. Črnin jo je zavohal in začel lajati. Drugače je lajal kakor prej. Bolj veselo. Gotovo je težko čakal gospodinje in je zdaj vesel. Še nasproti ji pride, če mu ni ukazala, da

se ne sme ganiti od hiše. Vedno na enem mestu laja. Črnin ve, da ne sme od doma. Priden je in uboga. Tudi on bi moral biti priden in ubogati. V svoji posteljici bi moral spati, kakor je obljubil. Če pa bi ne mogel spati, bi pa samo ležal. In če bi tudi ležati ne mogel več, vsaj v izbi bi moral ostati. Kdor ne uboga, tepe ga nadloga. Njega je že. Najprej je padel z okna in je bil mrtev. Pa je prišel sodni dan in je vstal in čakal sodbe in se bal. Pred sodbo je splezal na hruško, da bi bil bliže nebesom in varen pred črno hudobo. Pa ni bilo hudobe in ne Boga in ne angelov. Gozdulja je potresla hruško in zdaj ga ima v vreči. To nadlogo bo še prestal, čeprav ga medenke stiskajo. Dobro, da so mehke in se morajo one udati. On je bolj trd. A kaj ga čaka, ko pride starka v svojo kočó? Ali bi ne bilo bolje, če bi se mogel izmuzniti iz vreče že zdaj med potjo? Tako, da ne bi niti opazila. V travo je padel in se potuhnil, dokler bi jo še videl. Nič bi se ne udaril. Trava je velika in mehka. Potem bi med travo šel proti domu in prišel mogoče še prej ko mama. Nemara pa bi se vračal ta čas očka iz gozda in ga prehitel. Videl bi ga in slišal, ko trdo stopa. Nič več ne bi bil gluha in tudi nem ne bi bil več. Na ves glas bi ga poklical. Očka bi se začudil in ga poiskal in ga pobral. Po pravici in resnici bi mu povedal, kako je vse bilo. Očka bi potem ne bil hud. Še pred mamó bi ga zagovarjal, če bi bila huda, ker ni ubogal. Le kako priti iz vreče? Aha, ali nima v žepku nožka? Vreča ni tako trda ko usnje. Pojde, seveda pojde! Prerezal bo vrečo in smuknil na tla. Kakor doma z okna. Hm, pa starka drži vrečo v naročju in venomer jo gleda. Vsakotoliko jo s svojimi krempljastimi prsti še pritisne, dokler ga ne občuti, da je še notri. Bolje bo potrpeti in prenašati zasluženó nadlogo. Nadloga je tudi od Boga. Tako pravijo. Da mu je ni poslal za tiste štiri grehe? O, da bi jo le! Nemara je oni popotnik, o katerem je Gozdulja govorila, prosil zanj. Saj je v njegovem varstvu, kakor je rekla. Če se je Črnin popotnika bal, se bo nemara tudi njega. Potem pa že prestane to nadlogo. Tudi večjo bi, če bi bilo treba. Na tisti dve stekleničici pa ne sme pozabiti. Prav bi mu prišli in doma bi delal take čare, da bi se mu čudila očka in mama. In tudi drugi. Kar vrelí bi k njim od vseh strani, ko bi izvedeli, kaj zna... Ali ni pozabil, da je lačen? Seveda je pozabil. Želodček pa ni pozabil. Oglašati se je začel. Tako čudno se oglašá. Kruli, pravijo. To pa ni lepo, saj želodček ni prašiček. Prašiček kruli. In prašiček lahko kruli. Po gnoju in blatu se valja in je grd. Kruliti je tudi grdo. Zato prašiček kruli, ker je grdo in je grd. Želodček pa ni grd in zato ne kruli. Samo oglašá se...

In se je želodček oglašal, dokler ni začel Tonca gristi medenke. Nič je ni vzel v ročico, kar vanjo je grizel. Če se mu je načeta spodmaknila, se je lotil druge. Tretje ni utegnil več nagristi.

»Tako, Črnin, zdaj sem pa spet doma. Medenke sem prinesla, a ti jih ne ješ. Pa še nekaj drugega! Nič ne mahaj z repom, tudi to ni zate. Tonca iz lonca je. Moj bo. Nič ne cvili in ne bodi ljubosumen. Tebe imam rajši. Priden, Črnin, priden!«

Tonca je slišal in videl, kako se Črnin vzpenja po starki in kako ga boža. Saj ni tako nemaren pes, samo oči mu gorijo kakor ogenj. Tudi njega je ovohal. Pa mu ni všeč. Stresel je glavo in stisnil rep med noge.

»Saj je srčkan otročiček, Črnin! Kaj bi se ga bal?« je Gozdulja rekla psu, ko je opazila njegovo nejevoljo in poteptanost.

Pes je samo renčal.

»O, se ga že privadiš, Črnin. Še prijatelja bosta!« je menila starka in odprla v kočó, kjer je odložila vrečo na klop. Črnin je prišel za njo.

»Zdaj pa zapriva, da ne bi kdo zijal notri, če bi šel mimo. Tona je v gozdu. Predrzen je, manj se boji kakor drugi. Če bi videl, da imam medenke, bi prišel še s sekuro nadme; tako kakor v sanjah. Hihhi, nič ni vedel, da sem mu poštropila jopo, ki jo je pustil ob stezi pod grmom. Znorel bi, če se ne bi bil oni popotni prištulil zraven, kakor sem videla, ko sem gledala v njegove sanje,« je mrmrala v temi, ki so jo razsvetljevale samo Črninove oči.

Tonca se je tresel od groze in čakal, kaj bo.

Pa ni bilo nič hudega.

Gozdulja je odvezala vrečo in hotela vzeti Tonca iz nje. Ni se dal. Z vso močjo se je držal za vrečo in tako pokazal, da ne mara ven.

»Hihhi, medenke si grizel med potjo, pa si se jih še premalo najedel? No, saj te tako nimam kam dati. Le ostani v vreči, samo peharček

medenk vzamem prej še iz nje!... Tako. Zdaj boš imel mir do jutri in lahko zaspíš. Seve, vrečo pa le spet zavežem, da bi se ne zmisлил in mi kako ušel. Pa ne boš, kaj ne, da ne? Če bi mislil, bi se ne tiščal tako v vreči. Vesel bi bil, da te spravim iz nje. O, saj si priden. Nič se ne boj, pri meni se ti bo bolje godilo, kakor se ti je pri Poloni! Lačen nekaj dni ne boš v vreči in tudi žejen ne. Medenke so sočne.«

In je Gozdulja spet odprla vrata in šla pred kočo s peharčkom medenk in s Črninom. Ta čas, ko je skozi vrata prišla svetloba, je Tonca gledal skozi majhno luknjico. Na eno oko je mižal, z drugim pa gledal, da bi bolj videl. Grozne stvari je videl, a jih ni maral gledati. Iskal je samo, kje sta stekleničici s prečudno vodico. Tam doli na tleh ob steni je bila dolga

vrsta steklenic in piskrov. Med steklenicami sta bili dve prav majhni.

»Tisti dve sta,« je bil prepričan Tonca, ko so se vrata zaprla in je bilo v vreči in v grozni kuhinji temno kakor v rogu. Polagoma pa so se mu oči privadile teme in zdelo se mu je, da le nekaj vidi. Ločil je posamezne predmete in tam na vratih je nekaj kakor svetilo. Gledal je, a ni vedel, kaj je. Grozno je bilo. Sama kost. Kakor glava. Da, glava je morala biti, samo usta so bila tako neznanska. Vsi zobje so se videli in režalo se je. Oči pa ni bilo. Samo črne votline je imelo. Kdo ima tako glavo? Ali jo ima človek? Nikogar ni še videl s tako glavo. Ali bi imel on tako, če bi ga bil obgrizel martinček? Ne, strah ga bo, če bi mislil take stvari!...

In Tonca ni več mislil. Truden je bil in je zaspal. Sanjal je. In v sanjah ni bil več pri Gozdulji. Doma je bil pri mami in očku. Očka ga je vzela na koleno in je jahal konjca, ki je poskakoval, a prišel nikamor...

(Dalje.)

